

21.1.2008

Dnro 72/4/06

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Aila Linnakangas

TOIMEENTULOTUEN TAKAISINPERINTÄ JA TOIMEENTULOTUKIPÄÄTÖKSEN TEKEMINEN

1 KANTELU

Kantelijan asiamies arvosteli 19.12.2005 päivätyssä kirjeessään Rovaniemen kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan, johtavan sosiaalityöntekijän ja sosiaalityöntekijä A:n menettelyä kantelijan toimeentulotukiasiassa.

Asiamies arvosteli toimeentulotuen epäämistä vuokravakuuteen ja välityspalkkioon syksyllä 2004 sekä hallinto-oikeuden 26.7.2005 tekemän päätöksen täytäntöönpanoa. Asiamiehen mukaan kantelija oli joutunut noloon tilanteeseen sosiaalityöntekijä A:n otettua kantelijan tietämättä ja hänen kanssaan etukäteen asiasta neuvottelematta yhteyttä hänen entiseen vuokranantajaansa vuokrasuhteen päättymisen jälkeen. Hän pyysi oikeusasiamiestä tutkimaan erityisesti sosiaalityöntekijä A:n 25.8.2005 tekemän päätöksen lainmukaisuuden. Asiamiehen mukaan johtavan sosiaalityöntekijän olisi tullut toimia hallinto-oikeuden määräämällä tavalla tai kertoa, minkä lainkohdan perusteella hän jätti hallinto-oikeuden päätöksen toteuttamatta tai ainakin neuvoa, miten kantelijan olisi tullut menetellä asiassa.

---

3 RATKAISU

3.1 Asiassa tehdyt toimeentulotukipäätökset

3.1.1 Sosiaalipalvelujaoston päätös 7.12.2004

Kantelija oli hakenut 21.9.2004 päivätyllä hakemuksellaan toimeentulotukea mm. Tampereelta vuokraamansa asunnon vuokravakuuteen, asunnon välityspalkkioon sekä muuttokuluihin Tampereelle. Hän kertoi hakemuksessaan olleensa perjantaina 10.9.2004 työhaastattelussa Tampereella, saaneensa työpaikan maanantaista 13.9.2004 alkaen ja joutuneensa hankkimaan viikonlopun aikana kiireellisesti asunnon Tampereelta. Hän kertoi lainanneensa rahat vuokravakuuteen, välityspalkkioon ja muuttokustannuksiin tuttavaltaan. Vuokrasopimukseen oli kirjattu, että vuokravakuus palautui vuokrasuhteen päätyttyä kyseiselle tuttavalle.

Viranhaltijan päätöksellä 23.9.2004 kantelijalle myönnettiin toimeentulotukea syyskuulle 393,86 euroa sellaisen laskelman mukaisesti, jossa menoina oli otettu huomioon perusosa ajalta 1.–10.9.2004, Rovaniemen asunnon vuokra ja muut asumismenot sekä muuttokulut. Toimeentulotukihakemus Tampereen asunnon vuokravakuuteen ja välityspalkkioon hylättiin.

Sosiaalipalvelujaosto pysytti viranhaltijan päätöksen. Jaosto totesi muun ohella, että velkakirjaan ei ollut merkitty lainan takaisinmaksun ajankohtaa. Näin ollen voitiin katsoa, että kantelija oli saanut rahat vuokravakuuteen toimeentulotukilaisissa tarkoitetulla muulla tavalla. Lisäksi jaosto totesi, että välityspalkkio ei ollut toimeentulotuessa huomioitava meno, koska voimassa olevan lain mukaan välityspalkkio voitiin periä vain toimeksiantajalta.

3.1.2

Rovaniemen hallinto-oikeuden päätös 26.7.2005

Hallinto-oikeus totesi, ettei jaoston olisi tullut mainitsemillaan perusteilla hylätä kantelijan hakemusta vuokravakuuden ja välityspalkkion osalta ja määräsi, että kantelijalle oli myönnettävä syyskuulle 2004 lisää toimeentulotukea 775 euroa aikaisemmin myönnetyn määrän lisäksi.

Hallinto-oikeus totesi päätöksensä perusteluissa mm., että laina tuttavalta ei ole toimeentulotuen saamista toimeentulotuesta annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitetulla muulla tavalla. Edelleen hallinto-oikeus totesi, että kiinteistöjen ja vuokrahuoneistojen välityksestä annetun lain 20 §:ssä säädetään, että välityspalkkio voidaan periä vain toimeksiantajalta. Toimeksiantajana voi kuitenkin toimia kumpi tahansa välityskohdetta koskevan sopimuksen osapuolista. Toimeksiantajana kantelija oli siten vastuussa välityspalkkion maksamisesta.

3.1.3

Sosiaalityöntekijä A:n toimeentulotukipäätös 25.8.2005

Sosiaalityöntekijä A:n 25.8.2005 tekemällä päätöksellä kantelijalle myönnettiin lisää toimeentulotukea syyskuulle 2004 yhteensä 775 euroa. Välityspalkkion osuus 175 euroa päätettiin maksaa suoraan kantelijan tilille. Sen sijaan vuokravakuuden osuus 600 euroa päätettiin maksaa vuokranantajan tilille. Maksettu vuokravakuus päätettiin periä takaisin myönnetyn toimeentulotuen vastikkeeksi toimeentulotukilain 23 §:n mukaisesti vuokranantajalta vuokrasuhteen päätyttyä.

3.2

Arviointi

3.2.1

Sosiaalipalvelujaoston toimeentulotukipäätös 7.12.2004

Olen samaa mieltä kuin hallinto-oikeus siitä, että sosiaalipalvelujaosto ei olisi saanut hylätä kantelijan hakemusta sillä perusteella, että kiinteistöjen ja vuokrahuoneistojen välityksestä annetun lain (1074/2000) mukaan välityspalkkio

voidaan periä vain toimeksiantajalta, kun kantelija oli viranhaltijapäätöstä koskeneessa oikaisuvaatimuksessaan ilmoittanut, että asunnon välittäjä oli perinyt välityspalkkion häneltä. Jos toimeksiantajasta oli jaoston mielestä epäselvyyttä, sen olisi tullut varata kantelijalle tilaisuus esittää selvitys siitä, oliko tämä välityssopimuksen toimeksiantaja ja näin ollen vastuussa välityspalkkion maksamisesta, tai selvittää asia muulla tavalla.

Kun asia on sittemmin kantelijan valituksen johdosta korjaantunut, minulla ei ole enää aihetta puuttua siihen.

Vuokravakuuteen haetun toimeentulotuen osalta totean seuraavaa.

Sosiaalipalvelujaosto oli katsonut kantelijan saaneen vuokravakuusrahat toimeentulotukilain 2 §:ssä tarkoitetulla muulla tavalla. Hallinto-oikeus puolestaan katsoi, että laina tuttavalta ei ollut toimeentulon saamista toimeentulotuesta annetun lain 2 §:ssä tarkoitetulla muulla tavalla. Toimeentulotukilain 2 §:n säännös toimeentulotuen viimesijaisuudesta on väljä ja suo soveltajalleen harkintavaltaa. Myöskään korkeimman hallinto-oikeuden ennakkoratkaisuja tai muutakaan julkaistua oikeuskäytäntöä ei ole siitä, millä tavoin esimerkiksi tuttavilta tai sukulaisilta saatuja lainavaroja voidaan ottaa huomioon hakijan toimeentulotuen tarvetta harkittaessa.

Oikeusasiamies voi puuttua viranomaisen menettelyyn vain, jos viranomainen on ylittänyt sille lain mukaan kuuluvan harkintavallan tai käyttänyt harkintavaltansa väärin.

Vaikka viranomaisen päätös valituksen johdosta muuttuisikin, ei se yksinomaan osoita sitä, että alkuperäinen päätös olisi lainvastainen tai muutoinkaan moitittava. Hallinto-oikeus ja kunnan toimielin voivat samassa asiassa päätyä erilaiseen lopputulokseen ilman, että kumpikaan on ylittänyt lain suomaa harkintavaltaa tai menetellyt muutoinkaan laillisuusvalvonnan näkökulmasta arvioituna lainvastaisesti.

Katson sekä hallinto-oikeuden että sosiaalipalvelujaoston menetelleen asiassa niille laissa suodun harkintavaltansa puitteissa eikä minulla ole aihetta puuttua tämän harkintavallan käyttöön.

3.2.2

Hallinto-oikeuden päätöksen täytäntöönpano

3.2.2.1

Yleisiä näkökohtia

Rovaniemen sosiaali- ja terveyslautakunta pyysi korkeimmalta hallinto-oikeudelta valituslupaa mm. sen selkeyttämiseksi, miten olosuhteiden muutoksiin tulisi reagoida ja tuleeko tuki maksaa hakijalle näissäkin tilanteissa.

Valituslupahakemuksen mukaan vuokravakuuden maksuvelvollisuus oli rauennut kantelijan muutettua pois asunnosta. Hakemuksen mukaan toimeentulotuessa tulee usein esille vastaavanlaisia tilanteita, joissa se maksuvelvollisuus, jota varten tukea on haettu, on rauennut. Lisäksi hakemuksessa todettiin, että kantelijan olisi pitänyt toimeentulotukilain 17 §:n 3 momentin mukaan välittömästi

ilmoittaa tiedoissaan tapahtuneista muutoksista. Korkein hallinto-oikeus kuitenkin hylkäsi sosiaali- ja terveystieteiden valituslupahakemuksen, joten korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisua asiaan ei saatu.

Totean hallinto-oikeuden päätöksen täytäntöönpanosta yleisellä tasolla seuraavaa.

Hallintolainkäyttölain 31 §:n 1 momentin mukaan päätöstä, johon saa hakea muutosta valittamalla, ei saa panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Pykälän 3 momentin mukaan valitus ei kuitenkaan estä täytäntöönpanoa, jos asiassa tarvitaan valituslupa. Kun valitus on tehty, valitusviranomaisen voi hallintolainkäyttölain 32 §:n mukaan kieltää päätöksen täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi tai antaa muun täytäntöönpanoa koskevan määräyksen.

Valituksella on siis pääsäännön mukaan päätöksen täytäntöönpanoa lykkäävä vaikutus. Tämä periaate ilmenee myös sosiaalihuoltolain 47 §:stä, jossa on säädetty erikseen mahdollisuudesta päätöksen täytäntöönpanoon muutoksenhausta huolimatta. Sen sijaan valituksella ei ole täytäntöönpanoa lykkäävää vaikutusta niissä asioissa, joissa tarvitaan valituslupa. Sosiaalihuoltolain 49 §:n 2 momentin mukaan hallinto-oikeuden toimeentulotukea koskevasta päätöksestä voi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Kunnan on siis pantava hallinto-oikeuden toimeentulotukea koskeva päätös täytäntöön, vaikka kunta hakeekin asiassa valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Valituslupaa hakiessaan kunta voi tarvittaessa pyytää päätöksen täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä.

Kunta voi myös pyytää korkeimmalta hallinto-oikeudelta hallinto-oikeuden päätöksen poistamista kantelun johdosta tai sen purkamista. Näistä ylimääräisistä muutoksenhakekeinoista on säädetty hallintolainkäyttölain 58–65 §:ssä. Hallintopäätös voidaan purkaa, jos päätökseen on vaikuttanut olennainen menettelyvirhe, jos päätös perustuu ilmeisesti väärään lain soveltamiseen tai erehdykseen, joka on voinut vaikuttaa päätökseen, tai jos asiaan on tullut sellaista uutta selvitystä, joka olisi olennaisesti voinut vaikuttaa päätökseen, eikä hakijasta johdu, että uutta selvitystä ei ole aikanaan esitetty. Päätöstä ei kuitenkaan saa purkaa, ellei se loukkaa yksityisen oikeutta tai ellei julkisen edun katsota vaativan päätöksen purkamista. Hallintolainkäyttölain 66 §:n mukaan ylimääräistä muutoksenhakua käsittelevä viranomaisen voi antaa täytäntöönpanoa koskevan määräyksen noudattaen vastaavasti, mitä 32 §:ssä säädetään täytäntöönpanoa koskevasta valitusviranomaisen määräyksestä.

Jos toimeentulotukipäätöksen tekemisen jälkeen ilmenee, että tuen myöntäminen on perustunut tahallaan annettuihin erehdyttäviin tietoihin tai toimeentulotukilain 17 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden tahalliseen laiminlyöntiin, kunta voi päättää periä tuen takaisin näiden tietojen antajalta tai ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöneeltä siltä osin kuin tuen myöntäminen on perustunut tästä syystä virheellisiin tietoihin. Kunnan on pantava hallinto-oikeuden päätös täytäntöön siinäkin tapauksessa ja tarvittaessa ryhdyttävä erikseen toimeentulotuen takaisin perimiseen.

Jos hallintotuomioistuimen tietoon tulee valituksen vireillä ollessa, että asiassa ei ole enää oikeussuojan tarvetta, se voi ottaa tämän huomioon päätöksenteossaan ja tarvittaessa todeta lausunnon antamisen asiassa raukeavan. Lausunnon antamisen raukeamisesta ei ole säädetty hallintolainkäyttölaissa tai muussakaan laissa, vaan menettely on muotoutunut oikeuskäytännössä. Useissa korkeimman hallinto-oikeuden päätöksissä on otettu kantaa siihen, onko viranomaisen tai hallinto-oikeuden tullut kyseisessä yksittäistapauksessa tutkia asia ja antaa siihen asiaratkaisu vai onko viranomainen tai hallinto-oikeus voinut syrjäyttää asiasta lausumisen ja todeta asian rauenneeksi.

Esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 20.7.1987/2797 piiritullikamari oli hylännyt invalidin ennakkohakemuksen autoveron palauttamisesta ja tullihallitus hylännyt piiritullikamarin valituksesta tehdyn päätöksen. Invalidi oli kuollut hänen valituksensa ollessa vireillä korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että lausunnon antaminen hänen valituksestaan korkeimmassa hallinto-oikeudessa raukesi, koska hän ei ollut hankkinut ko. autoa. Sen sijaan korkein hallinto-oikeus totesi päätöksessä 12.11.2002/2943, että vammaispalvelulain tarkoittamaa tukitointia auton hankintaan koskeva hakemus oli tutkittava ja hakemukseen annettava asiaratkaisu siitä huolimatta, että vammaisen oli kuollut hakemuksen tekemisen jälkeen. Kyseisessä tapauksessa auto oli jo ehditty ostaa ennen viranhaltijan päätöstä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut eräissä ratkaisuihissaan, että oikeudenmukainen oikeudenkäynti ei voi toteutua, ellei siihen sisälly myös oikeudenkäynnissä annetun tuomion täytäntöönpanoa. Ulosottolain 2 luvun 2 §:n 5 kohdan mukaan hallinto-tuomioistuimen päätös hallintolainkäyttöasiassa on ulosottoperuste ja hallinto-oikeuden päätöksessä asetettu maksuvelvoite voidaan panna täytäntöön ulosottoviranomaisen toimesta. Ulosottomiehen tutkintavelvollisuuteen kuuluu kuitenkin tutkia vain hallinto-oikeuden päätöksen antamisen jälkeen päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuteen vaikuttaneet seikat, mutta ei hallinto-oikeuden päätöstä edeltäneitä ja siis valituksen vireillä ollessa tapahtuneita muutoksia. Ulosottomenettelyssä ei siis ratkaista nyt kyseessä olevaa tilannetta.

Edellä mainittu hallintolainkäyttölain 31 ja 32 § on ainoa hallintopäätöksen täytäntöönpanoa yleisellä tasolla käsittelevä säännös. Toimeentulotukipäätöksen täytäntöönpanosta ei ole myöskään erityissäännöksiä. Lähtökohta on siis se, että hallinto-oikeuden toimeentulotuen antamista koskeva päätös sitoo siinä asiassa valituksenalaisen päätöksen tehnyttä viranomaista asiassa myöhemmin tapahtuneista muutoksista huolimatta. Jos hallinto-oikeuden päätöksen täytäntöönpanon kieltämistä ei ole haettu tai korkein hallinto-oikeus ei ole hakemukseen suostunut, kunnan on pantava hallinto-oikeuden toimeentulotuen antamista koskeva päätös täytäntöön ilman aiheetonta viivytystä. Laillinen oikeusjärjestys edellyttää, että kunnan viranomainen noudattaa hallinto-oikeuden päätöstä ja että sitä voidaan arvioida uudelleen vain muutoksenhaku- tai purkumenettelyssä.

Toisaalta kenenkään oikeusturvaa ei loukata, jos viranomainen jättää maksamatta hallinto-oikeuden määräämän toimeentulotuen silloin, kun se

maksuvelvollisuus, johon toimeentulotukea oli alun perin haettu, on selvästi rauennut. Jos toimeentulotukea maksettaisiin asianomaiselle silloinkin, hän saisi asiassa perusteetonta etua, jota viranomaisen voisi nähdäkseni kuitenkin vaatia hallinto-oikeudessa maksettavaksi takaisin. Tuen maksaminen ja samalla sen vaatiminen takaisinperittäväksi ei ole nähdäkseni kuitenkaan kenenkään edun mukaista.

Jos viranomaisen päätyy siihen, että toimeentulotukea ei voida maksaa, siitä on tehtävä muutoksenhakukelpoinen päätös, jotta asianomainen tai hänen oikeudenomistajansa voivat saattaa menettelyn oikeellisuuden hallinto-oikeuden ratkaistavaksi.

Kantelussa kerrottiin, että kantelijan vuokranantajalle ei jäänyt vuokrasuhteen päätyttyä vuokrasuhteesta johtuvia saatavia. Kantelija oli ilmoittanut korkeimmalle hallinto-oikeudelle sosiaali- ja terveyslautakunnan tekemään valituslupahakemukseen antamassaan vastineessa muuttaneensa asunnosta pois toukokuussa 2005, jolloin tuttavalta lainaksi saadut rahat oli siirretty osaksi uuden asunnon vuokravakuutta. Edelleen kantelija oli todennut vastineessaan, että jos toimeentulotuki olisi maksettu hänelle, hän olisi voinut maksaa takaisin lainansa tuttavalleen.

Käsitykseni mukaan tilanne oli se, että vuokranantaja oli palauttanut vuokravakuuden kyseiselle tuttavalle, jolta kantelija oli lainannut rahat uudestaan ja käyttänyt ne uuden asunnon vuokraamiseen. Näin ollen kyseessä oli uusi velka, jota hallinto-oikeuden päätös ei koskenut. Alkuperäinen maksuvelvollisuus, johon toimeentulotukea oli haettu, oli nähdäkseni rauennut.

Koska sosiaaliviranomainen päätti myöntää kantelijalle toimeentulotukea vuokravakuuteen, en ryhdy arvioimaan sitä, olisiko toimeentulotuki tässä tapauksessa voitu jättää myöntämättä sillä perusteella, että maksuvelvollisuus oli rauennut. Sosiaaliviranomainen ei menetellyt lainvastaisesti päättäessään myöntää toimeentulotukea. Sen sijaan arvioin jäljempänä kyseisen päätöksen lainmukaisuutta muilta osin.

3.2.2.2

Toimeentulotuen maksaminen vuokranantajalle

Sosiaalityöntekijä A:n 25.8.2005 tekemällä päätöksellä kantelijalle välityspalkkioon myönnetty toimeentulotuki maksettiin hänelle, mutta sen sijaan vuokravakuuteen myönnetty tuki maksettiin vuokrasopimukseen merkityn vuokranantajan tilille ja tuki päätettiin periä takaisin toimeentulotukilain 23 §:n mukaisesti.

Sosiaaliturvan palvelukeskuksen selvityksessä vedottiin toimeentulotukilain 16 §:ään, jonka mukaan toimeentulotuki voidaan maksaa muullekin kuin tuen hakijalle käytettäväksi tuen saajan elatukseen tai muutoin käyttää hänen toimeentulostaan aiheutuvien menojen maksamiseen.

Hallinto-oikeuden päätös velvoitti myöntämään kantelijalle toimeentulotukea. Hallinto-oikeuden päätöksen sanamuodon mukaan ei mielestäni ollut sinänsä

estettä maksaa tukea toimeentulotukilain 16 §:n perusteella vuokranantajalle kantelijan toimeentulosta aiheutuneiden menojen suorittamiseksi.

Kantelija oli kuitenkin jo alun perin hakemuksessaan ilmoittanut, että vuokravakuus oli jo maksettu vuokranantajalle. Näkemykseni mukaan toimeentulotukea ei tässä tapauksessa voitu maksaa toimeentulotukilain 16 §:n perusteella vuokranantajalle.

3.2.2.3

Toimeentulotuen takaisinperintä

Selvityksen mukaan toimeentulotukea myönnetään vuokravakuuteen pääsääntöisesti takaisinperinnällä siten, että myönnetty etuus palautuu tuen myöntäjälle vuokrasuhteen päätyttyä. Kantelijan vuokrasopimuksen mukaan vuokravakuus palautui maksajalle vuokrasuhteen loputtua. Myös kantelijan asiassa päädyttiin siihen, että vuokravakuus maksettiin suoraan vuokranantajan tilille ja että se perittiin toimeentulotukilain 23 §:n nojalla takaisin. Selvityksen mukaan vuokranantajaan ei oltu yhteydessä muutoin kuin lähettämällä hänelle takaisinperintäpäätös myönnetystä 600 euron vuokravakuudesta vuokrasopimuksen mukaiseen vuokranantajan osoitteeseen.

Hallinto-oikeuden päätöksen sanamuodon mukaan ei mielestäni ollut estettä päättää tuen takaisinperinnästä.

Toimeentulotukilain 20 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan päättäessään toimeentulotuen myöntämisestä toimeentulotuki tai osa siitä voidaan periä takaisin tuen saajalta, jos hänellä on tuloja tai varoja tai oikeus elatusta turvaavaan etuuteen, mutta tulot, varat tai etuus eivät ole tukea myönnettäessä hänen määrättävinsä tai hän ei muusta syystä voi niitä silloin käyttää.

Vuokravakuus voi nähdäkseni olla sellainen toimeentulotukilain 20 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu tulo tai sellaisia varoja, joista vuokravakuuteen myönnetty toimeentulotuki voidaan periä takaisin. Kantelijalle voitiinkin mielestäni myöntää toimeentulotukea vuokravakuuteen takaisinperintäpäätöksin.

Toimeentulotuen takaisinperinnästä päättää lain 22 §:n mukaan hallinto-oikeus. Toimielimen on tehtävä hakemus takaisinperinnästä kolmen vuoden kuluessa siitä, kun tuki on maksettu.

Toimeentulotukilain 23 §:ssä on säädetty takaisinperinnästä odotettavissa olevasta etuudesta. Jos toimeentulotukea on myönnetty joko kokonaan tai osaksi ennakkona odotettavissa olevaa eläkettä, elatusapua, avustusta tai muuta jatkuvaa tai kertakaikkista tuloa, korvausta tai saamista vastaan, toimielin voi pykälän 1 momentin nojalla nostaa sen estämättä, mitä muussa laissa säädetään, henkilölle tulevat edellä tarkoitettut tulot, korvaukset ja saamiset siltä ajalta, jolta tukea on annettu ennakkona, ja käyttää niitä ennakkona annetun tuen takaisinperintään.

Toimielimen tai sen alaisen viranhaltijan toimeentulotukilain 23 §:ssä tarkoitettua takaisinperintäpäätöksestä ei tarvitse tehdä lain 22 §:ssä tarkoitettua hakemusta hallinto-oikeudelle. Viranhaltijan perintäpäätöksen voi

saattaa toimielimen käsiteltäväksi ja toimielimen päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen.

Jos toimielin on ilmoittanut 23 §:n 1 momentissa tarkoitetun tulon, korvauksen tai saamisen suorittajalle vähintään kaksi viikkoa ennen maksupäivää, että tuloa, korvausta tai saamista ei saa suorittaa tuen saajalle itselleen, suoritus voi tapahtua laillisin vaikutuksin vain toimielimelle.

Kantelija ei hakenut toimeentulotukea syyskuussa 2004 vuokravakuuden maksamiseen vuokranantajalle, vaan lainan maksamiseen tuttavalle, jolle vuokranantajan tuli vuokrasopimuksen mukaan palauttaa vuokravakuus.

Kyseessä ei mielestäni tässä tapauksessa ollut sellainen toimeentulotukilain 23 §:ssä säädetyssä järjestyksessä suoraan etuuden maksajalta perittävä etuus, jonka tämä oli velvollinen maksamaan laillisin vaikutuksin vain sosiaali- ja terveystalokunnalle. Pidän ylipäätään tulkinnanvaraisena sitä, voiko vuokravakuus olla toimeentulotukilain 23 §:ssä tarkoitettu tulo, korvaus tai saaminen.

Parempi menettely tässä tapauksessa olisi mielestäni ollut maksaa vuokravakuuteen myönnetty toimeentulotuki kantelijalle itselleen. Myönnetty tuki olisi nähdäkseni voitu päättää periä takaisin kantelijalta lain 22 §:ssä säädetyllä tavalla.

Totean kuitenkin, että toimeentulotuen myöntäminen jälkikäteen vuokravakuuteen, joka on jo palautettu maksajalle, on toimeentulotuen tarkoitus huomioon ottaen ongelmallista. Tässä tapauksessa tilanne oli erityisen sekava sen vuoksi, että toimeentulotukea myönnettiin jälkikäteen vuokravakuuteen, joka oli alun perin maksettu lainavaroin ja joka oli palautunut vuokrasuhteen päätyttyä rahat lainanneelle henkilölle. Katsonkin, että asiassa ei menetelty toimeentulotukilain vastaisesti.

Kantelijalla olisi ollut mahdollisuus saattaa viranhaltijan 25.8.2005 tekemä päätös takaisinperinnän osalta sosiaalipalvelujaoston käsiteltäväksi ja tarvittaessa valittaa jaoston päätöksestä hallinto-oikeuteen. Toimeentulotuen takaisinperintää koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä voi valittaa vielä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Kantelijalla olisi siis ollut mahdollisuus saada hallintotuomioistuimen ratkaisu siitä, voitiinko myönnetty toimeentulotuki periä toimeentulotukilain 23 §:ssä säädetyllä tavalla vuokranantajalta. Kantelija ei kuitenkaan ole käyttänyt valitusoikeuttaan.

Sosiaalihuoltolain 45 §:n mukaan viranhaltijan päätökseen on liitettävä ohjeet sen saattamisesta toimielimen käsiteltäväksi. Kanteluun oli liitetty kyseinen päätös ilman ohjetta oikaisukeinon käyttämisestä. Palvelupäällikkö A:lta 16.1.2008 saadun lisäselvityksen mukaan muutoksenhakuohjeus viranhaltijan päätökseen tulostuu ohjelmasta samalla kun päätöskin. Asiakkaille lähetetyistä päätöksistä ei kuitenkaan oteta kopioita. Tästä syystä ei A:n mukaan pystytä todentamaan sitä, oliko kyseiseen kantelijalle lähetettyyn päätökseen liitetty ohje oikaisukeinon käyttämisestä.

Myöskään oikeusasiamiehen ei ole mahdollista tätä asiaa selvittää. Totean vain, että hallintolain 49 §:n 3 momentin mukaan valitusaika alkaa kulua vasta valitusosoituksen tiedoksiannosta. Saman lain 46 §:n 3 momentin mukaan tämä koskee myös oikaisukeinon käyttämistä.

3.3

Muu menettely päätöksenteossa

Sosiaalityöntekijä A:n 25.8.2005 tekemään päätökseen oli päätöksentekijäksi merkitty Rovaniemen hallinto-oikeus.

Sosiaaliturvan palvelukeskuksen selvityksen mukaan kantelijan toimeentulotukipäätös oli tehty valmiilla päätöstyypillä, jossa uuden toimeentulotukipäätöksen tekemisen peruste oli ollut Rovaniemen hallinto-oikeuden tekemä päätös. Päätöstyypin oli virheellisesti toistanut päätöksen perusteena olevan syyn päättäjä-kohtaan. Virhe ohjelmassa korjattiin välittömästi sen jälkeen kun se oli huomattu. Päätöstyypistä ja päätöksen kirjallisista perusteluista oli selvityksen mukaan kuitenkin käynyt selkeästi esiin se, että päätös oli Rovaniemen kaupungin aikuissosiaalityön päätös.

Hallintolain (434/2003) 44 §:n mukaan kirjallisesta päätöksestä on selvästi käytävä ilmi mm. päätöksen tehnyt viranomais ja päätöksen tekemisen ajankohta sekä sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi tarvittaessa pyytää lisätietoja päätöksestä.

Viraston ATK-ohjelman päätösmallit eivät vapauta yksittäistä päätöksentekijää varmistumasta oman päätöksensä virheettömyydestä. Asiassa ei kuitenkaan ole ilmennyt aiheita epäillä, että A olisi pyrkinyt johtamaan kantelijaa harhaan päätöksen tekijästä. Tämän vuoksi tyydyn kiinnittämään palveluesimies A:n huomiota vastaisen varalle huolellisuuteen päätöksenteossa.

3.4

Johtavan sosiaalityöntekijän menettely

Sosiaaliturvajohtaja (silloinen johtava sosiaalityöntekijä) on ilmoittanut 15.2.2007 puhelimitse allekirjoittaneelle asian esittelijälle, että sosiaali- ja terveystoimen 21.12.2006 päivätyssä selvityksessä oli kirjoitusvirhe siltä osin kuin hänen todettiin olleen vuosilomalla ja virkavapaalla ajalla 10.7.–13.9.2004. Hän ilmoitti olleensa vuosilomalla ajalla 20.7.–21.8.2005.

Kantelussa tarkoitetun viranhaltijan päätöksen asiassa teki silloinen sosiaalityöntekijä A. Sosiaaliturvan palvelukeskuksen selvityksen mukaan hän oli keskustellut kantelijan kanssa elokuussa 2005 ja todennut asian käsittelyn olevan kesken ja asiassa tehtävän päätöksen välittömästi kun asian yksityiskohdat oli selvitetty. Kantelun ja saadun selvityksen perusteella on jäänyt epäselväksi, oliko sosiaaliturvajohtaja osallisena tässä asiassa. Katson, että asiaa ei ole syytä tämän enempää selvittää eikä se anna aiheita toimenpiteisiin.

Saatan palveluesimies A:n tietoon edellä (kohdassa 3.2.2.2 ja 3.2.2.3) esittämäni käsitykset toimeentulotuen maksamisesta vuokravakuuteen ja sen takaisinperinnästä. Kiinnitän myös hänen huomiotaan vastaisen varalle huolellisuuteen päätöksenteossa kohdassa 3.3 selostetulla tavalla.

Pyydän sosiaaliturvan palvelukeskusta saattamaan päätökseni palveluesimies A:n tietoon ja ilmoittamaan asian lopputuloksesta myös muille siinä selvityksiä antaneille. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Rovaniemen kaupungin sosiaaliturvan palvelukeskukselle.